

رساله حقوق امام سجاد(ع)؛ دستورالعملی برای تنظیم روابط انسانی

این رساله شامل دستورالعمل‌هایی است که از ابتدا به عنوان يك رساله مستقل مطرح شده و به حقوق فراگیری پرداخته است که حقوق همسران، حقوق حاکمان و مردم، استاد و شاگرد بخشی از آن است و این رساله می‌تواند در راستای تنظیم روابط انسانی بسیار مؤثر باشد.

این رساله شامل دستورالعمل‌هایی است که از ابتدا به عنوان يك رساله مستقل مطرح شده و به حقوق فراگیری پرداخته است که حقوق همسران، حقوق حاکمان و مردم، استاد و شاگرد بخشی از آن است و این رساله می‌تواند در راستای تنظیم روابط انسانی بسیار مؤثر باشد.

حجت الاسلام و المسلمین رضا دهقانی، پژوهشگر و مترجم «رساله حقوق امام سجاد(ع)»، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، به بیان برخی از ویژگی‌های رساله حقوق امام سجاد(ع) پرداخت و اظهار کرد: امام سجاد(ع) در دوره‌ای می‌زیست که خفقان شدیدی حاکم بود که یکی از سخت‌ترین دوران‌ها، چه از جهت علمی و چه از جهت اخلاقی و انسانی قلمداد می‌شود.

وی با تأکید بر این‌که حضرت در چنین موقعی برای رساندن پیام ناب محمدی(ص) اقدام می‌کند و چنین رساله‌ای را پدید می‌آورد، افزود: این رساله در کتاب‌هایی نظیر تحف العقول، بحارالانوار، خصال و ... که به عنوان کتب مرجع حدیثی شناخته می‌شوند، نقل شده است و نسخه‌های متعددی از آن وجود دارد که مشتمل بر بحث از 51 حق است.

مترجم «رساله حقوق امام سجاد(ع)» ادامه داد: این رساله شامل دستورالعمل‌هایی است که از ابتدا به عنوان يك رساله مستقل مطرح شده و تألیف و گردآوری آن توسط دیگران انجام نشده است و در آن به حقوق فراگیری شامل حق النفس، روابط انسانی، حقوق حیوانات و ... پرداخته شده است.

وی با اشاره به این‌که بخشی از این رساله به واجبات دینی از جمله نماز، روزه، حج، جهاد و حرمت اماکن مقدسه می‌پردازد و حقوق والدین نیز بخشی از این رساله را به خود اختصاص داده است، افزود: حقوق خانواده و حق همسران نسبت به یکدیگر، یکی از محوری‌ترین مباحث این رساله است که به خصوص در شرایط جامعه امروز، با توجه به معضلات اجتماعی موجود در این زمینه، می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

حجت الاسلام دهقانی افزود: عمده مطالب این رساله شامل مباحث اخلاقی است که امام سجاد(ع) در ابتدای این رساله به حق نفس می‌پردازد که در قالب بحث از اعضا و جوارح مطرح شده است و شامل مباحثی در خصوص اخلاق جنسی است. همچنین بخش اعظمی از این رساله به بحث از حقوق اجتماعی نظیر حق حاکم، حق آموزگار و روابط فی مابین مردم می‌پردازد.

وی ادامه داد: بخش دیگری از این رساله اختصاص به واجبات دارد و حقوق مشاور، دعوت‌کننده و ناصح، بخشی از حقوقی است که امام سجاد(ع) در رساله حقوق خود به آنها پرداخته است و به این ترتیب به معرفی نظامی اخلاقی می‌پردازد که می‌تواند در راستای تنظیم روابط انسانی بسیار مؤثر باشد.

این پژوهشگر با بیان این‌که باید توجه کنیم که امام محمد باقر(ع) که شکافنده علوم بود و نهضت علمی عظیمی را ایجاد کرد، فرزند امام سجاد(ع) است، افزود: اما در زمان امام سجاد(ع)، به دلیل خفقان موجود، امکان پرداختن ایشان به مباحث علمی به صورت گسترده و علنی وجود نداشت و ایشان، در قالب ادعیه‌های وارده در صحیفه سجادیه و نیز مباحثی که در رساله حقوق ذکر شده است، به انتقال پیام و اندیشه دینی می‌پرداخت.

وی ادامه داد: در دوران امام سجاد(ع)، قیام توابین از يك طرف و قیام برخی از آقازاده‌ها نظیر عبدالله ابن زبیر و بعضی داعیان دیگر حکومت اسلامی که خون‌خواهی قیام عاشورا را مستمسك قرار داده بودند، باعث شد که حضرت بهترین روش در گسترش فرهنگ و اشاعه مفاهیم دینی را زبان دعا تشخیص داد.

قیام توابین از يك طرف و قیام برخی از آقازاده‌ها نظیر عبدالله ابن زبیر و بعضی داعیان دیگر حکومت اسلامی که خون‌خواهی قیام عاشورا را مستمسك قرار داده بودند، باعث شد که حضرت بهترین روش در گسترش فرهنگ و اشاعه مفاهیم دینی را زبان دعا تشخیص داد

این پژوهشگر با اشاره به مضامین بلند صحیفه سجادیه ، اظهار کرد: این دعا به مباحث گوناگونی پرداخته است و خارج از جهان اسلام نیز، مورد توجه برخی از متفکران غربی قرار گرفته و آنان را تحت تأثیر قرار داده است که از این میان می‌توان به لویی پاستور اشاره کرد که صحیفه سجادیه را از جمله کتبی می‌داند که او را بسیار متأثر کرده است.

وی صحیفه سجادیه را یکی از ذخایر اسلام دانست و افزود: صحیفه سجادیه تنها يك کتاب دعا نیست، بلکه مباحث گسترده‌ای در آن مطرح شده است که به عنوان مثال می‌توان به دعای مرزداران اشاره کرد که امام سجاد(ع) در آن اصول سیاسی مهمی را مطرح می‌کند.

حجت الاسلام دهقانی در پایان، با اشاره به شرح‌های زیادی که در گذشته و حال بر صحیفه سجادیه نوشته شده است، خاطرنشان کرد: جامع‌ترین شروح بر صحیفه سجادیه، شرح سیداحمد فهری است و شیخ حسین انصاریان نیز در چند جلد به شرح این کتاب بر ارزش پرداخته است.